

# ลักษณะภาษาที่ผิดกฎหมายของไทย

## Characteristics of Illegal Language in Thai

ถิรวรรณ กลางณรงค์<sup>1</sup>/ นลินภัทร์ เมฆเกรียงไกร<sup>2</sup>/ พูนพงษ์ งามเกษม<sup>3</sup>/ วรวรรณ์ ศรียาภัย<sup>\*4</sup>

Thirawan Klangnarong<sup>1</sup>/ Nalinpat Mekkiengkrai<sup>2</sup>/ Poonpong Ngamkasem<sup>3</sup>/  
Warawat Sriyabhaya<sup>\*4</sup>

<sup>1</sup> สาขาวิชากฎหมายมหาชน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย

<sup>2,3,4</sup> สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา 56000, ประเทศไทย

<sup>1</sup>Public Law Department, School of Laws, University of Phayao, Phayao, 56000, Thailand

<sup>2,3,4</sup>Thai Language Department, School of Liberal Arts, University of Phayao, Phayao, 56000, Thailand

<sup>\*</sup>Corresponding author Email: warawat.sr@up.ac.th

Received: March 17, 2025

Revised: March 26, 2025

Accepted: March 27, 2025

### Abstract

The objective of this study was to determine the characteristics of Thai language used in communication that constitute illegal speech acts under Thai law. The results revealed that for successful communication, the language users must have a good understanding of Thai language and not use it in an illegal manner, that is, in a manner that devalues or damages the reputation of others. The elements of language use that constitute illegal speech acts include the sender's conscious intention to convey his knowledge and ideas to the receiver through media, and the receiver's interpretation and response to the sender. If both parties communicate in an unethical, offensive manner, it is against both civil and criminal laws. The units of language used in communication that constitute illegal speech acts include discourse, sentence and phrase, or utterance and word. These units may have either explicit or implicit meanings. The language user is deemed to have committed an offense under Civil and Commercial Code or Criminal Code if the language units they used are consistent with the elements of illegal speech acts.

**Key words:** Thai Legal Language, Language and communication, Using Defamatory Language

## บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายลักษณะภาษาไทยใช้สื่อสารแล้วส่งผลให้ผู้ใช้งานมีความผิดตามกฎหมายของไทย ผลการศึกษาสรุปได้ว่า การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผล ผู้ใช้งานต้องเข้าใจภาษานั้นอย่างดี ไม่ใช้ภาษาผิดกฎหมาย คือภาษาใช้แล้วเกิดการลดคุณค่าของผู้อื่น ส่งผลให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง องค์ประกอบของการใช้ภาษาผิดกฎหมาย ประกอบด้วย ผู้ส่งสารมีเจตนาอย่างสำนึกรู้ที่จะสื่อสารความรู้ความคิดของตนผ่านไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารตีความแล้วแสดงปฏิกิริยาตอบกลับไปยังผู้ส่งสาร หากทั้งสองฝ่ายไม่มีคุณธรรม เกิดสื่อสารการล่วงละเมิด ก็เป็นการผิดกฎหมายทั้งทางอาญาและแพ่ง หน่วยภาษาใช้สื่อสารแล้วผิดกฎหมายเป็นข้อความ ประโยคและวลี หรือถ้อยคำและคำก็ได้มีความหมายตรงหรือความหมายแฝง หากหน่วยภาษาเข้าองค์ประกอบของการใช้ภาษาผิดกฎหมายหมายความว่าผู้ใช้งานได้กระทำความผิดตามกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือประมวลกฎหมายอาญา

**คำสำคัญ:** ภาษากฎหมายไทย, ภาษากับการสื่อสาร, การใช้ภาษาหมิ่นประมาท

## บทนำ

ภาษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาและดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นประกอบการทำงานหรือกิจกรรมทุกอย่าง ล้วนแต่ต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารจึงจะประสบความสำเร็จ ในกระบวนการสื่อสาร ผู้ส่งสารจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการคิดและประกอบสร้างเรื่องราวหรือเนื้อหาประสงค์สื่อสาร จากนั้นก็จะสื่อสารผ่านสื่อหรือช่องทางอย่างใดอย่างหนึ่งไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารได้ตีความจนเกิดการรับรู้แล้ว จะแสดงปฏิกิริยาตอบกลับมายังผู้ส่งสาร ก็เป็นอันเสร็จสิ้นกระบวนการสื่อสาร ดังกล่าวนี้นับว่าเป็นกระบวนการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสถานการณ์ปกติทั่วไป แต่ในการใช้ภาษาในสถานการณ์ไม่ปกติ ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจของผู้ส่งสารก็ตาม คือการใช้ภาษาสื่อสารแล้วทำให้ผู้รับสารได้รับความเสียหายอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ในทำนองถูกดูหมิ่น ถูกเกลียดชังในสังคม เสียเกียรติศักดิ์ศรี เสียชื่อเสียง ได้รับความอับอาย และถูกลดทอนคุณค่า หากผู้รับสารฟ้องร้องเอาผิดตามกฎหมายแก่ผู้ส่งสาร เมื่อศาลตัดสินให้ผู้ส่งสารมีความผิดจริง ก็จะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง ผลของการรับโทษทางอาญา จะถูกปรับหรือถูกจำคุก หรือทั้งจำทั้งปรับ และถูกคุมประพฤติ

ในปัจจุบันเห็นได้ว่า มีคดีความฟ้องร้องฐานหมิ่นประมาทอันเนื่องมาจากการใช้ภาษาสื่อสารแล้วทำให้ผู้อื่นเสียหายอยู่เสมอ โดยฝ่ายโจทก์ยื่นฟ้องร้องจำเลยต่อศาลว่าจำเลยหมิ่นประมาทโจทก์ มีหลายคดีที่ศาลตัดสินว่าจำเลยมีความผิดจริง ซึ่งก็ได้รับโทษตามกฎหมาย และมีหลายคดีเช่นกันที่ศาลตัดสินว่าจำเลยไม่มีความผิดตามกฎหมาย ลักษณะความผิดและไม่ผิดในคดีดังกล่าว ล้วนเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเป็นสำคัญ โดยมีโจทก์เป็นผู้รับสารและจำเลยเป็นผู้ส่งสาร ด้วยเหตุนี้จึงสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าและสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับลักษณะภาษาไทยใช้แล้วผิดกฎหมายของไทย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กับประมวลกฎหมายอาญา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจศึกษาภาษากฎหมาย และเป็น

แนวคิดแก่ผู้ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารว่าใช้ภาษาอย่างไรจะไม่ผิดกฎหมาย อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้สนใจทั้งนักภาษา นักกฎหมาย และผู้ใช้ภาษาทั่วไป โดยมีเนื้อหาที่จะนำเสนอ 5 ประการ ได้แก่ 1) ภาษากับการสื่อสารและกฎหมาย 2) องค์ประกอบของการใช้ภาษาผิดกฎหมาย 3) การใช้ภาษากับเจตนาทางการสื่อสารและนิติศาสตร์ 4) ลักษณะภาษาผิดกฎหมาย และ 5) กรณีศึกษาการใช้ภาษาผิดกฎหมายกับลักษณะความผิด กล่าวตามลำดับดังนี้

## ภาษากับการสื่อสารและกฎหมาย

จุดมุ่งหมายหลักของการสร้างและพัฒนาอารยธรรมภาษาขึ้นมา ก็เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญ การอธิบายถึงลักษณะภาษาไทยที่ใช้แล้วผิดกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งนั้น ควรที่จะมีความเข้าใจองค์รวมของภาษากับการสื่อสารและกฎหมายเป็นอันดับแรก โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ภาษากับการสื่อสาร และภาษากับกฎหมาย

### 1. ภาษากับการสื่อสาร

โดยทั่วไปใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารอยู่แล้ว บุคคลสองฝ่ายมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน จึงมีปฏิสัมพันธ์สื่อสารต่อกัน ฝ่ายเริ่มต้นสื่อสารมักเป็นผู้ส่งสาร โดยให้อีกฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับสาร ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความรู้ร่วมกัน 2 ประการ คือ สามัตถิยะสื่อสารซึ่งเป็นความรู้ในฐานะเจ้าของภาษา เพื่อสื่อสารได้อย่างเป็นที่ยอมรับในสังคม และสามัตถิยะภาษาซึ่งเป็นความรู้ที่ตัดสินได้ว่า ประโยคใดถูกประโยคใดผิด ประโยคใดผิดแล้วยอมรับได้ และประโยคใดผิดแต่ยอมรับไม่ได้ รวมทั้งประโยคใดกำกวม (Royal Academy, 2017, pp.263, 88-89) เมื่อทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารต่างมีความรู้ทั้งสองประการดังกล่าวร่วมกัน ก็จะสามารถกันได้เข้าใจ โดยอาจสลับบทบาทเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารกันไปมาก็ได้ ขึ้นอยู่กับบริบทการสื่อสารเป็นสำคัญ

ภาษาใช้ในการติดต่อสื่อสารอยู่คู่กับสังคมมนุษย์ชนิดไม่อาจแยกออกจากกันได้ สังคมมนุษย์มีความซับซ้อนและโครงสร้างเช่นใด ภาษาที่มีความซับซ้อนและโครงสร้างเช่นนั้น ภาษาที่ใช้สื่อสารอาจจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ วัจนภาษากับอวัจนภาษา โดยวัจนภาษาใช้คำพูดหรือลายลักษณ์อักษรแทนคำพูด ถ้อยคำที่คิดสร้างขึ้นส่วนใหญ่ใช้แทนโนภาพอย่างใดอย่างหนึ่งที่ปรากฏในสังคม ส่วนอวัจนภาษาเป็นภาษามิใช้ถ้อยคำ คือ ภาษาที่แฝงความหมายบางประการอยู่ในถ้อยคำ กิริยาอาการต่าง ๆ หรือสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแปลความหมายของมนุษย์ เช่น สายตา น้ำเสียง และท่าทาง เมื่อใช้ภาษาเป็นเครื่องมือถ่ายทอดความรู้ความคิด ก็ต้องใช้ภาษาทำให้เกิดการรับรู้ความหมายร่วมกัน (Hiranpradit, 2013, pp.33-34)

### 2. ภาษากับกฎหมาย

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมาย 2 ลักษณะ โดยลักษณะแรก เป็นภาษาที่ใช้สื่อสารทั่วไปในชีวิตประจำวันและกิจการงานต่าง ๆ แต่ผลของการใช้ภาษาไปละเมิดกฎหมายทั้งในเชิงแพ่งและอาญา มีผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคล ความสงบเรียบร้อยของสังคม หรือศีลธรรมอันดี ผู้ได้รับผลกระทบซึ่งอยู่ในฐานะโจทก์ฟ้องร้องเอาผิดต่อจำเลยซึ่งเป็นผู้ใช้ภาษา และลักษณะที่สอง เป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในงานที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นงานสอบสวนคดีความ งานทนายความ และงานผู้พิพากษา เช่นในการพิจารณาพิพากษาคดีสืบพยาน จะต้องใช้ภาษาผ่านการกลั่นกรองความคิดเป็นอย่างดี ภาษาชัดเจน กระชับรัดกุม และได้ใจความแจ่มชัด หรือในการเรียบเรียงคำพิพากษา จะต้องเป็นภาษามีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการใช้คำและการเรียงคำ การเว้นวรรคตอน การนำตัวบทกฎหมายเรียบเรียงประสานกับข้อเท็จจริงมีเหตุผลและแสดงความคิดเห็น (Ananthrawn, 2005, pp.4-5)

ในภาษากฎหมายส่วนใหญ่จะเป็นคำและถ้อยคำภาษาไทยเป็นมาตรฐาน ทั้งภาษาในฉบับกฎหมาย คำพิพากษา สัญญา และเอกสารต่าง ๆ ในกรณีนี้จำเป็นต้องใช้ภาษามีกฎเกณฑ์เฉพาะทางกฎหมาย ก็ใช้ภาษากฎหมาย ตัวอย่างคำศัพท์กฎหมาย เช่น นิติกรรม กรรมสิทธิ์ สิทธิเรียกร้อง บุริมสิทธิ ทรัพย์สิน (Kraiwichian , 2023, pp.173,178) ลักษณะของภาษาไทยใช้แล้วผิดกฎหมาย มักเป็นความผิดในฐานหมิ่นประมาท ทั้งในทางแพ่งและทางอาญา มีลักษณะการใช้ภาษาก่อให้เกิดความผิดไม่เหมือนกัน

ในทางแพ่ง การหมิ่นประมาทด้วยข้อความ เป็นการใช้ภาษาเป็นเท็จสื่อความเพื่อลดคุณค่าของผู้อื่น ส่งผลให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียงหรือถูกดูหมิ่น เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เนื่องจากการใช้ภาษาที่ก่อให้เกิดการละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 420 และ มาตรา 423 คือ การกล่าวข้อความเท็จทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง การใช้ถ้อยคำทำให้ผู้อื่นเสียหายต่อธุรกิจการค้า การเขียนข้อความหมิ่นประมาททำให้เกิดความเสียหาย ผลทางกฎหมาย ทางแพ่งต้องชดใช้ค่าเสียหาย ต้องประกาศคำพิพากษาในหนังสือพิมพ์ ในทางอาญา การใช้ภาษาไทยผิดกฎหมายอาญามักเกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดต่อสังคมหรือบุคคล การใช้ภาษาเป็นข้อความหมิ่นประมาท ส่งผลให้ผู้อื่นเสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชังในสังคม การใช้ภาษาปลุกเร้าหรือยุยงให้ประชาชนไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือกระทำการเป็นอันตรายต่อความสงบเรียบร้อย การใช้ภาษาหรือข้อความมีเนื้อหาลามก และ เผยแพร่ในลักษณะอาจส่งผลกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน ผลของการรับโทษทางอาญา ถูกปรับ จำคุก ทั้งจำทั้งปรับ คุมประพฤติ (Watjanasawat, 2019, p.461)

อย่างไรก็ตาม เรื่องของการสื่อสารหรือกฎหมายไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากไม่มีภาษาใช้ในการคิด ถ่ายทอดเรื่องราว และบันทึกองค์ความรู้เอาไว้ เพราะภาษาเป็นสื่อกลางหรือเครื่องมือในการกระทำกิจกรรมอย่างของมนุษย์โดยปริยาย เราไม่อาจแยกเรื่องของการสื่อสารและเรื่องของกฎหมายออกจากเรื่องของภาษาได้ ในอีกแง่มุมหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า เรื่องของภาษากับเรื่องของการสื่อสารเป็นเรื่องเดียวกัน เพราะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารอยู่แล้ว ส่วนเรื่องกฎหมายก็เป็นเรื่องของภาษาและการสื่อสารเช่นกัน แต่เป็นภาษาและการสื่อสารเฉพาะกิจในแวดวงของกฎหมาย

## องค์ประกอบของการใช้ภาษาผิดกฎหมาย

โดยปกติ การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารกับกฎหมายเป็นสิ่งมีอยู่แล้ว เมื่อมีความผิดปกติเกิดกับการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารและกฎหมาย ก็ทำให้เกิดการใช้ภาษาแล้วผิดกฎหมาย โดยผู้มีความผิดจะต้องรับความผิดก็คือผู้ใช้ภาษาซึ่งมักเป็นผู้ส่งสาร ในภาพรวมของการใช้ภาษาแล้วผิดกฎหมายจะมีองค์ประกอบ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านกฎหมาย และด้านคุณธรรมจริยธรรม มีรายละเอียดดังนี้

### 1. ด้านการสื่อสาร

องค์ประกอบของการสื่อสารมี 5 ประการ มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน คือ ผู้ส่งสารซึ่งเป็นผู้คนหรือนิติบุคคลก็ได้ สารอันเป็นความหมายหรือเรื่องราว สื่อหรือช่องทางการสื่อสาร ผู้รับสารซึ่งเป็นผู้คนหรือนิติบุคคล และปฏิกิริยาตอบกลับโดยผู้รับสารจะแสดงปฏิกิริยาอย่างหนึ่งอย่างใดของตนเองไปยังผู้ส่งสาร (Sriyabhaya, 2014, pp.2-4)

นอกจากนี้ โรมัน จาค็อบสัน (Roman Jakobson) กล่าวถึงการสื่อสารเน้นการพูด (verbal communication) ว่าประกอบด้วยบริบท (context) ของการสื่อสารเป็นองค์ประกอบหลัก อาจมีบริบทร่วม (co-text) อยู่ด้วยก็ได้ ทั้งหมัดจัดเป็นข้อความเดียวที่ใช้สื่อสาร โดยผู้ส่งสาร (addresser) ส่งสาร (message) ไปยังผู้รับสาร (addressee) แล้วผู้ส่งสารกับผู้รับสารติดต่อสื่อสาร (contact) ร่วมกันโดยใช้รหัส (code)

เดียวกัน (Sebeok, 1960, p.353) รหัสที่ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารก็คือภาษาซึ่งเป็นคำและถ้อยคำใช้สื่อสาร อันประกอบด้วยวัจนภาษาที่เป็นเสียงหรือตัวอักษรและเครื่องหมาย รวมทั้งอวัจนภาษาซึ่งเป็นการสื่อสารมิใช่วัจนภาษา เช่น การแต่งกาย ท่าทางประกอบการพูด และลักษณะของลายมือที่เขียน

กระบวนการสื่อสารจะมีความสมบูรณ์เมื่อองค์ประกอบข้างต้นเกิดขึ้นอย่างครบถ้วนและมีความเกี่ยวเนื่องกัน ทั้งนี้ สารจะเป็นองค์ประกอบสำคัญเพราะเป็นหัวใจของการสื่อสารครั้งนั้น สารที่ดีจะต้องมีคุณค่าและพฤติกรรมทางความหมายเป็นบวก ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ออกมาเป็นบวกด้วย แต่ถ้าความหมายของสารเป็นปัญหา ทำให้ผู้สื่อสารไม่ทราบหรือไม่เข้าใจถึงความหมายแท้จริง แม้พฤติกรรมการสื่อสารพยายามทำให้เป็นบวก แต่การสื่อสารกลับไม่ได้อะไรเป็นผลตอบแทนหรือรางวัล ผลของการสื่อสารจะเป็นลบ (Sothanasathian, 2013, p.339) กรณีเช่นนี้อาจเป็นมูลเหตุให้ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารมีปัญหาต่อกันถึงขั้นฟ้องร้องในกระบวนการยุติธรรม โดยใช้ข้อกฎหมายเป็นเครื่องตัดสินยุติปัญหานั้น

## 2. ด้านกฎหมาย

การใช้ภาษาเป็นมูลเหตุให้ผู้ใช้อาจมีความผิดทางกฎหมายนั้น จะมีความผิดฐานหมิ่นประมาทด้วยวิธีการใส่ความ ข้อมูลที่สื่อสารใส่ความนั้น ผู้กระทำความผิดส่งข้อมูลนั้นไปยังบุคคลที่สาม ในลักษณะ “ใส่ความ” ผู้เสียหาย

ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มิได้นิยามความหมายของคำว่า “ใส่ความ” ไว้ แต่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า หมายถึง พูดหรือเขียนให้ร้ายป้ายสี กล่าวหาเรื่องร้ายให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย (Royal Academy, 2013, p.1274)

ความหมายของคำว่า “ใส่ความ” ในความผิดฐานหมิ่นประมาทมี 3 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการแสดงพฤติกรรมอันเป็นข้อเท็จจริงประการใดประการหนึ่งของผู้ถูกหมิ่นประมาท คือการเอาความไปใส่ให้กับเขา ความนั้นจะเป็นความจริงหรือความเท็จก็ได้ ลักษณะที่สอง เป็นการทำให้แพร่หลายซึ่งข้อเท็จจริงอันกระทบถึงเกียรติของผู้ถูกกระทำให้ปรากฏต่อบุคคลที่สาม และลักษณะที่สาม เป็นการแสดงพฤติกรรมหรือยืนยันข้อเท็จจริงหรือแสดงความเห็นถึงบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเท็จหรือจริง (Saenguthai, 2023, p.402)

เห็นได้ว่า คำว่า “ใส่ความ” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 มีความหมายต่างจากความเข้าใจตามธรรมดาสามัญของคนทั่วไป เพราะตามความเข้าใจของคนทั่วไป คือ การนำความเท็จไปกล่าวหาบุคคลอื่น เป็นการใส่ความตามความหมายที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน แต่ในประมวลกฎหมายอาญา “ใส่ความ” หมายถึง การที่ผู้กระทำสื่อสารข้อมูลไปให้บุคคลที่สาม ไม่ว่าข้อมูลนั้นจะเป็นความจริงหรือเท็จ ถ้าข้อมูลนั้นน่าจะทำให้ผู้เสียหายเสียชื่อเสียงถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชังถือเป็นการใส่ความ

ความรับผิดตามกฎหมายว่าด้วยการใช้ภาษาพูดหรือเขียนใส่ความให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย มีสาระและลักษณะความผิดแตกต่างกันออกไปตามตัวบทกฎหมาย จำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะความผิดตามกฎหมายอาญาและลักษณะความผิด กับลักษณะความผิดกฎหมายแพ่งและลักษณะความผิด ดังนี้

**2.1 ลักษณะความผิดตามกฎหมายอาญา** ตัวบทกฎหมายว่าด้วยการใช้ภาษาสื่อสารในลักษณะหมิ่นประมาทผู้อื่น แล้วผู้ใช้อาจมีความผิดทางอาญาตามมาตรากฎหมายอาญา 8 มาตรา ได้แก่ มาตรา 326-333 โดยอาจมีความผิดมาตราใดมาตราหนึ่ง หรืออาจผิดมากกว่าหนึ่งมาตราก็ได้ ตัวบทกฎหมายอาญามาตรา 326-333 มีดังนี้ (Minakanit & Bummi, 2024, pp. 580, 587-588, 591, 601, 603-605)

“มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

“มาตรา 327 ผู้ใดใส่ความผู้ตายต่อบุคคลที่สามและการใส่ความนั้นน่าจะเป็นเหตุให้บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้ตายเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี”

“มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำโดยการโฆษณาด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรทำให้ปรากฏไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยการกระทำการ ปาจารประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสองแสนบาท”

“มาตรา 329 ผู้ใดแสดงความคิดเห็นหรือข้อความใดโดยสุจริต (1) เพื่อความชอบธรรม ป้องกัน ตนหรือป้องกันส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับตนตามคลองธรรม (2) ในฐานะเจ้าพนักงานปฏิบัติการตามหน้าที่ (3) ดิชม ด้วยความเป็นธรรม ซึ่งบุคคลหรือสิ่งใดอันเป็นวิสัยของประชาชนย่อมกระทำ หรือ (4) ในการแจ้ง ข่าวด้วยความเป็นธรรมเรื่องการดำเนินการอันเปิดเผยในศาลหรือในการประชุม ผู้นั้นไม่มีความผิดฐาน หมิ่นประมาท”

“มาตรา 330 ในกรณีหมิ่นประมาท ถ้าผู้ถูกหาว่ากระทำความผิด พิสูจน์ได้ว่าข้อที่หาว่าหมิ่น ประมาทนั้นเป็นความจริง ผู้นั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ถ้าห้ามไม่ให้พิสูจน์ ถ้าข้อที่หาว่าเป็นหมิ่นประมาทนั้น เป็นการใส่ความในเรื่องส่วนตัวและการพิสูจน์จะไม่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน”

“มาตรา 331 คู่ความ หรือทนายความของคู่ความ ซึ่งแสดงความคิดเห็น หรือข้อความใน กระบวนพิจารณาคดีในศาล เพื่อประโยชน์แก่คดีของตน ไม่มีความผิดฐานหมิ่นประมาท”

“มาตรา 332 ในคดีหมิ่นประมาทซึ่งมีคำพิพากษาว่าจำเลยมีความผิด ศาลอาจสั่ง (1) ให้ยึด และทำลายวัตถุหรือส่วนของวัตถุที่มีข้อความหมิ่นประมาท (2) ให้โฆษณาคำพิพากษาทั้งหมด หรือแต่บาง ส่วนในหนังสือพิมพ์หนังสือฉบับหรือหลายฉบับ ครั้งเดียวหรือหลายครั้ง โดยให้จำเลยเป็นผู้ชำระค่าโฆษณา”

“มาตรา 333 ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้ ถ้าผู้เสียหายในความผิดฐาน หมิ่นประมาทตายเสียก่อนร้องทุกข์ ให้บิดา มารดา คู่สมรสหรือบุตรของผู้เสียหายร้องทุกข์ได้ และให้ถือว่า เป็นผู้เสียหาย”

ความผิดหมิ่นฐานหมิ่นประมาททางอาญาต้องครบองค์ประกอบความผิดประกอบด้วย เงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ โดยประการหนึ่ง เป็นการใส่ความบุคคลอื่นต่อบุคคลที่สาม หมายถึง การกล่าว ข้อความหรือเผยแพร่ข้อมูลใด ๆ ที่เกี่ยวกับบุคคลหนึ่งให้บุคคลที่สามรับรู้ ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน การส่งข้อความ หรือการใช้สื่อโซเชียลมีเดีย ประการสอง ทำให้เขาเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง คำกล่าวนั้นต้องมีลักษณะที่ทำให้บุคคลที่ถูกกล่าวถึงได้รับความเสียหายทางชื่อเสียง ถูกเหยียดหยาม หรือ ถูกเกลียดชังในสังคม และประการสาม ต้องมีเจตนา (กระทำโดยรู้สำนึก) ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาที่จะกล่าวหรือเผยแพร่ข้อความดังกล่าว โดยตระหนักดีว่าข้อความนั้นอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชื่อเสียง ของบุคคลเป้าหมาย

นอกจากนี้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 บัญญัติว่า “ผู้ใดดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าหรือด้วย การโฆษณา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” โดย เป็นการกระทำซึ่งหน้า คือ การกระทำต่อหน้าผู้ถูกดูหมิ่น เช่น ถูกพูดใส่หน้า ถูกตำหนิ ถูกต่อว่าด้วย คำหยาบ หรือถูกแสดงกิริยาหยาบคายต่อหน้า โดยไม่จำเป็นต้องมีบุคคลอื่นอยู่ร่วมด้วยก็ได้ (Minakanit & Bummi, 2024, pp.754-755) ทั้งนี้ ลักษณะภาษาที่ใช้สื่อสารแสดงการดูหมิ่นนั้น เป็นวัจนภาษาซึ่ง

เป็นถ้อยคำที่พูดหรือเขียนคำต่อด้วยคำหยาบก็ได้ หรือใช้วัจนภาษาแสดงการล้อเลียน หรือการรังเกียจที่รุนแรง จนส่งผลให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกถูกลดคุณค่าความเป็นมนุษย์

โทษของความคิดฐานหมิ่นประมาททางอาญาคือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นบทลงโทษที่มุ่งหวังให้ผู้คนตระหนักถึงผลกระทบของคำพูดและการกระทำของตนเอง

อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังเปิดช่องให้มีข้อยกเว้นสำหรับบางกรณีที่มีการกระทำดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นความผิด คือ กรณีแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หากคำพูดหรือข้อมูลที่เผยแพร่ นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของสาธารณชน และไม่ได้มุ่งร้ายต่อบุคคลใดโดยเฉพาะ จะได้รับการยกเว้นจากความผิด กรณีการตีพิมพ์ด้วยความเป็นธรรม การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคคลใดโดยมีเหตุผลอันสมควร เช่น การวิพากษ์วิจารณ์นักการเมืองหรือบุคคลสาธารณะในกรอบของความเป็นธรรม ย่อมไม่ถือเป็นความผิด และกรณีการกระทำในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ หากกระทำการเผยแพร่ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของตนเองโดยสุจริต เป็นไปตามกรอบของกฎหมาย ก็จะไม่ถือว่าเป็นการหมิ่นประมาท

ความคิดฐานหมิ่นประมาททางอาญา เป็นมาตรการทางกฎหมาย มีไว้เพื่อปกป้องชื่อเสียงและเกียรติยศของบุคคลจากการถูกกล่าวหาโดยไม่เป็นธรรม อย่างไรก็ตาม กฎหมายยังเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นและการวิพากษ์วิจารณ์ในกรอบของความสุจริตและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น ประชาชนควรใช้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างระมัดระวัง และคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อคำพูดของตนเอง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในสังคมประชาธิปไตย

**2.2 ลักษณะความผิดตามกฎหมายแพ่ง** ความผิดฐานหมิ่นประมาทในทางแพ่งซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 423 ความว่า ผู้ใดกล่าวหรือโฆษณาแพร่หลายซึ่งข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง เป็นที่เสียหายแก่ชื่อเสียงหรือเกียรติคุณของบุคคลอื่นก็ดี หรือเป็นที่เสียหายแก่ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญของเขาโดยประการอื่นก็ดี ท่านว่าผู้นั้นจะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เขาเพื่อ ความเสียหายอย่างใด ๆ อันเกิดแต่การนั้น แม้ทั้งเมื่อตนมิได้รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริง แต่หากควรจะได้... ผู้ใดส่งข่าวสารอันตนมิได้รู้ว่าเป็นความไม่จริง หากว่าตนเองหรือผู้รับข่าวสารนั้นมีทางได้เสียโดยชอบในการนั้น ด้วยแล้ว ท่านว่าเพียงที่ส่งข่าวสารเช่นนั้นทำให้ผู้นั้นต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ (Sottiphan, 2023, p.132)

ลักษณะความผิดในทางแพ่งนั้น ต้องเป็นลักษณะเป็นการกล่าวหรือโฆษณาข้อความอันฝ่าฝืนต่อความจริง หมายถึง การให้ข้อมูลที่ไม่เป็นความจริง ซึ่งอาจเป็นการบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือสร้างข่าวเท็จขึ้นมา ส่งผล กระทบต่อชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้หรือทางเจริญ ข้อมูลดังกล่าวต้องส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงของบุคคลที่ถูกกล่าวถึง ทั้งในแง่ของความเป็นที่เชื่อถือทางสังคมหรือความเสียหายต่ออาชีพและธุรกิจของเขา โดยความเสียหายเกิดขึ้นนั้นสามารถวัดค่าได้จริง เช่น การเสียโอกาสทางธุรกิจ หรือการเสื่อมเสียชื่อเสียงที่ชัดเจน ผู้กระทำผิดไม่จำเป็นต้องมีเจตนา แม้ประมาทเลินเล่อก็มีความผิดได้ หรือผู้กระทำไม่ได้ตั้งใจให้เกิดผลเสียหายโดยตรง แต่หากมีความประมาทหรือไม่ระมัดระวังในการเผยแพร่ข้อมูล ก็ยังสามารถถูกฟ้องร้องได้

ผลทางกฎหมายของการหมิ่นประมาททางแพ่ง ต่างจากหมิ่นประมาททางอาญาที่เน้นการลงโทษทางอาญา การหมิ่นประมาททางแพ่งมุ่งเน้นไปที่การเยียวยาผู้เสียหาย โดยมุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายเป็นตัวเงิน ศาลอาจกำหนดให้ผู้กระทำผิดต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหายเพื่อชดเชย

ผลกระทบที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถขอใช้คำสันนิษฐานทดแทน อาจมีการกำหนดให้ชดเชยค่าเสียหายพิเศษ เช่น ค่าทำขวัญ หรือค่าฟื้นฟูชื่อเสียงของผู้เสียหาย ทั้งนี้ ให้ศาลสั่งดำเนินการตามที่เห็นสมควรเพื่อบรรเทาความเสียหาย นอกเหนือจากการชดใช้เป็นตัวเงิน ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการแก้ไขข้อมูลที่เป็นเท็จหรือให้ผู้กระทำผิดขอโทษต่อสาธารณะ

ความแตกต่างของการหมิ่นประมาททางแพ่งและอาญานั้น ในทางแพ่งต้องเจตนาของผู้กระทำ อาจเป็นได้ทั้งจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้เป็นข้อความจริง ผู้กระทำก็ผิด ความเสียหายครอบคลุมทั้งชื่อเสียง เกียรติคุณ ทางทำมาหาได้และทางเจริญ การหมิ่นประมาททางแพ่งมุ่งเน้นการเยียวยาความเสียหายเป็นคำสันนิษฐานทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ทั้งนี้ ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำ แม้เพียงการกระทำโดยประมาทก็อาจมีความผิดได้ การพิสูจน์ในคดีแพ่งใช้มาตรฐานการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ไม่เข้มงวดเท่าคดีอาญา และผลของคดีจะเน้นการชดใช้ค่าเสียหายเป็นตัวเงินหรือวิธีการอื่นที่เหมาะสม ส่วนในทางอาญา ผู้กระทำต้องเจตนาเป็นสำคัญ ความเสียหายจำกัดเฉพาะต่อชื่อเสียง การถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง การหมิ่นประมาททางอาญามุ่งเน้นการลงโทษผู้กระทำผิดในลักษณะจำคุก ปรับ หรือทั้งจำและปรับ การหมิ่นประมาททางอาญามีข้อยกเว้นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 329 และมาตรา 330

อย่างไรก็ดี ในแง่ข้อยกเว้นความรับผิดทางอาญา จะมีข้อยกเว้นในกรณีการแสดงความคิดเห็นโดยสุจริต ส่วนทางแพ่ง จะมีข้อยกเว้นในกรณีที่ผู้กระทำไม่รู้ว่าข้อความนั้นไม่จริงและมีเหตุอันควร ทั้งนี้ ผู้เสียหายสามารถเลือกดำเนินคดีทั้งทางอาญาและทางแพ่งพร้อมกันได้ โดยพิจารณาจากความประสงค์ของผู้เสียหายและความพร้อมของพยานหลักฐานที่มีอยู่เป็นสำคัญ

### 3. ด้านคุณธรรมจริยธรรม

ความผิดฐานหมิ่นประมาทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 กำหนดขึ้นเพื่อคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของบุคคลในสังคมอย่างหนึ่ง คือ สิทธิต่อ “เกียรติ” ธรรมดาแล้วมนุษย์แต่ละคนนั้นอาจจะไม่เท่าเทียมกันในเรื่องฐานะ หน้าที่ หรือชาติกำเนิด แต่ตามกฎหมายแล้ว ถือว่าทุกคนมีเกียรติเท่าเทียมกัน กฎหมายคุ้มครองจึงไม่ให้ผู้ใดมาลบหลู่เกียรติหรือลดคุณค่าของผู้อื่น ด้วยการใส่ความ โดยไม่มีเหตุอันชอบด้วยกฎหมาย และหากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะมีโทษอาญาตามกฎหมาย ทั้งนี้เกียรติ เป็นคุณธรรมแขนงหนึ่งเป็นการไม่สมควรจะมาเหยียดหยามมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ทุกคนมีเกียรติสมบูรณ์ตราบเท้ายิ่งไม่ถูกลบหลู่ การลบหลู่ส่งผลให้คุณค่าที่ยอมรับนับถือในมนุษย์ทุกคนซึ่งมีเกียรตินั้นลดถอยลงไป

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารแล้วไม่ให้ผู้ใช้ภาษาหรือผู้ส่งสารผิดกฎหมายนั้น นอกจากต้องมีความรู้ความเข้าใจตัวบทกฎหมายแล้ว ควรที่จะมีคุณธรรมหรือธรรมะข้อหนึ่งในศีล 5 หรือเบญจศีล ได้แก่ข้อที่ว่าด้วย “มุสาวาทา เวรมณี” คือ เว้นจากการพูดเท็จ โกหก หลอกลวง การใช้ภาษาสื่อสารอย่างมีศีลข้อดังกล่าวแล้ว ถ้าจะมีความผิดเกิดขึ้นเนื่องจากไม่ตั้งใจหรือไม่เจตนา ก็เป็นความผิดทางแพ่งหรือทางอาญา จะต้องรับโทษตามตัวบทกฎหมายกำหนดไว้

ลักษณะของถ้อยคำภาษาใช้สื่อสารก่อให้เกิดความผิดทางกฎหมายได้นั้น จะเป็นถ้อยคำนำมาซึ่งความทุกข์ ถ้อยคำไร้ความเมตตา หลอกลวงหรือรุนแรง สื่อสารความหมายแบบไม่เปิดกว้าง ไม่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ ความกรุณา และการปรองดอง (Thich Nhat Hanh, 2017, p.58)

การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ผู้ใช้ภาษาไม่ผิดกฎหมาย ต้องเป็นการใช้ภาษาในแนวทางศิลปะแห่งการสื่อสาร คือ ใช้ภาษาหรือถ้อยคำเป็นสัมมาวาจาของพระพุทธิสต์ เริ่มด้วยพูดความจริง ไม่โกหก หรือไม่พูดในสิ่งตรงข้ามกับความเป็นจริง ไม่กล่าวเกินจริง รวมทั้งพูดอย่างคงเส้นคงวาในเรื่องเดียวกัน ไม่พูดอย่างหนึ่งกับคนหนึ่ง และพูดอีกอย่างหนึ่งกับคนหนึ่ง เพื่อพลิกแพลงสถานการณ์

ให้เป็นประโยชน์แก่ตน และที่สำคัญจะต้องใช้วาจาแห่งสันติ คือไม่ใช่ถ้อยคำรุนแรงหรือดูถูก ล่วงละเมิดทางวาจาโดยการประณามกัน (Thich Nhat Hanh, 2017, pp.60-61)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวทางในการใช้ภาษาพูดสื่อสารกับผู้อื่นไว้ใน “โคลงโสฬสไตรยางค์” ว่าไม่ควรพูดมากโดยไม่มีสาระ ไม่พูดปด ไม่พูดเสียดแทงผู้อื่น และไม่พูดคำหยาบ (King Rama V, 1920, p.7) ดังความว่า

|                        |               |
|------------------------|---------------|
| เกียจคร้านการทำงานทั้ง | การตน กัด     |
| พูดมากเปล่าเปลืองตน    | ปดเหล่าน      |
| คำสแลงเสียดแทงระคน     | คำหยาบ หอยกฏ  |
| สามสิ่งควรทั้งเว้น     | ขาดสิ้นสันดาน |

ในการสื่อสารแต่ละครั้ง หากใช้ภาษาให้เป็นไปตามแนวทางของศีลข้อ “มุสาวาทา เวรมณี” สัมมาวาจาของพระโพธิสัตว์ รวมทั้งแนวทางการใช้ภาษาสื่อสารในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว ย่อมไม่เกิดความไม่ชอบด้วยกฎหมาย การลบลู่เกียรติ หรือด้อยค่าผู้อื่น

กล่าวสรุปได้ว่า การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารนั้น หากประกอบด้วยผู้ส่งสาร สาร สื่อ และผู้รับสาร ก็ส่งผลให้กระบวนการสื่อสารเกิดขึ้นและดำเนินไปถึงปลายทางแล้ว เมื่อผู้รับสารแสดงปฏิกิริยาเกิดขึ้นจากการรับสารตอบกลับไปยังผู้ส่งสาร ย่อมส่งผลให้กระบวนการสื่อสารมีความสมบูรณ์ ทั้งนี้ การสื่อสารจะต้องเป็นไปตามหลักกฎหมายและหลักคุณธรรมจริยธรรมด้วย เพื่อธำรงคุ้มครองให้ผู้รับสารและผู้ส่งสารมีชีวิตอย่างเป็นปกติสุข ไม่ละเมิดสิทธิ เกียรติ ศักดิ์ศรีหนึ่งผู้ใดเป็นสำคัญ

## การใช้ภาษากับเจตนาทางการสื่อสารและนิติศาสตร์

เจตนา เจตนากรรม และความมุ่งหมาย มีความหมายเป็นไปในทำนองเดียวกัน หมายถึง ตั้งใจ จงใจ หรือมุ่งหมาย โดยจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ ก่อนที่มนุษย์จะทำการสิ่งใดก็ต้องใช้ความคิดที่จะกระทำสิ่งนั้น และในกระบวนการคิดจะใช้ภาษาเป็นเครื่องมือ กรณีมนุษย์คิดและมีการกระทำในด้านการสื่อสาร คือแสดงผลของการกระทำในรูปแบบของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารไม่ว่าจะสื่อสารด้วยการพูดหรือการเขียนก็ตาม เจตนาของผู้นั้นจะแสดงให้เห็นในคำหรือถ้อยคำที่ใช้สื่อสาร กรณีแสดงการกระทำในด้านอื่น เจตนาที่จะแสดงอยู่ในลักษณะพฤติกรรม การใช้ภาษากับเจตนาทางการสื่อสารและนิติศาสตร์ มีนัยต่างกัน 2 ลักษณะ คือ เจตนาในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และเจตนาในทางนิติศาสตร์ มีรายละเอียดดังนี้

### 1. เจตนาในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร

การสื่อสารในชีวิตประจำวัน การสื่อสารเพื่อการปฏิบัติงาน และการสื่อสารเชิงวิชาการจะเป็นการสื่อสารเพื่อแสดงความคิดและอารมณ์ หากเป็นการแสดงอารมณ์อย่างเต็มที่มิใช่ในทางวรรณคดีก็ค่อนข้างอันตราย ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดและความเสียหายได้ (Phanthumetha, 1996, pp.143-144) เพราะอารมณ์แสดงออกมานั้นจะแฝงเจตนาอยู่ด้วยเสมอ และปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในคำและถ้อยคำที่แสดงออกมา เจตนาที่คือความมุ่งหมายของผู้ส่งสาร อาจใช้หน่วยภาษาย่อยเป็นคำ ประโยค อนุประโยค ย่อหน้า หรือข้อความทั้งหมด เป็นเครื่องมือแสดงเจตนา (Sriyabhaya, 2020, pp.6-24) อาจอยู่ในลักษณะบอกให้ทราบ เสนอแนะ สั่ง ห้าม ชักชวน ชู ขอร้อง คัดค้าน และถาม

ในการบอกให้ทราบจะไม่มีรูปภาพเป็นคำหรือถ้อยคำแสดงให้เห็น แต่จะปรากฏอยู่ในความหมายของคำและถ้อยคำนั้น กรณีเสนอแนะจะเห็นได้จากรูปภาพซึ่งเป็นคำกริยา เช่น “ลอง” “ดู” “ควร” คำลงท้าย เช่น “นะ” “สิ” กรณีสั่ง เห็นได้จากรูปคำกริยา เช่น “จง” “ต้อง” คำลงท้าย เช่น “นะ” “สิ” เมื่อเจตนาห้ามจะเห็นได้จากรูปคำกริยา เช่น “อย่า” “ห้าม” และรูปคำลงท้าย “นะ” หากชักชวนจะเห็นรูปคำขยาย “กัน” รูปคำลงท้าย เช่น “นะ” “เถอะ” กรณีเจตนาขู่ จะเห็นได้จากรูปคำเชื่อม เช่น “ถ้า” “หาก” เจตนาขอร้อง เห็นได้จากรูปคำกริยา เช่น “ช่วย” “กรุณา” “โปรด” รูปคำวิเศษณ์ เช่น “ด้วย” “ที่” “หน่อย” รูปคำลงท้าย เช่น “เถอะ” “นะ” เมื่อเจตนาคาดคะเน มีรูปคำกริยา เช่น “คง” “อาจ” “อาจจะ” รูปคำลงท้าย เช่น “กระมัง” “ละสิ” และเจตนาถาม จะเห็นได้จากรูปคำแสดงการถาม เช่น “ใคร” “อะไร” “ทำไม”

ความหมายของคำและถ้อยคำใช้ในการสื่อสารนั้น บางครั้งจะผันเปลี่ยนไปตามมาบริบทด้วย เพราะคำและถ้อยคำจะมีความหมายเฉพาะไปตามคำแวดล้อม ถ้าคำหรือถ้อยคำนั้นปรากฏเพียงลำพังจะมีความหมายหลายอย่าง แต่เมื่อนำไปปรากฏประโยคหรือข้อความ คำหรือถ้อยคำแวดล้อมซึ่งเป็นบริบท จะช่วยให้ทราบว่าคำและถ้อยคำนั้นมีความหมายอย่างไร (Bunthip, 2018, pp.3-16)

## 2. เจตนาในทางนิติศาสตร์

เจตนาของการใช้ภาษาแล้วมีความหมายสามารถแบ่งได้เป็นหลายด้านตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเจตนาเหล่านี้ จะระบุว่าการกระทำใดถือว่าการกระทำผิด และต้องมีการกระทำครบองค์ประกอบของความผิดดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะของข้อความหรือเนื้อหา ข้อความที่ต้องมีลักษณะเข้าข่ายการกระทำผิด การใช้ภาษาที่ผิดกฎหมาย ผู้พูดมักมีเจตนาชัดเจน เช่น การด่าทออย่างหยาบคาย การพูดเสียดสี ถากถาง หรือล้อเลียน ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียเกียรติยศ ชื่อเสียง โดนดูถูก โดนเหยียดหยาม อับอาย เสียหาย ถูกเกลียดชัง ล้วนเป็นการใช้ภาษาในลักษณะใส่ความ คือกล่าวในทำนองยืนยันข้อเท็จจริงทำให้ผู้อื่นเสียหาย

2.2 เจตนาด้านการเผยแพร่หรือแสดงข้อความ เป็นการใช้ภาษาเพื่อให้บุคคลรับรู้และเข้าใจ ถึงคำกล่าวหรือคำพูดที่ต้องการสื่อสารออกไป การกระทำอันจะเป็นความผิดจะต้องมีการเผยแพร่หรือแสดงข้อความในรูปแบบที่กระจายถึงผู้อื่น เช่น การพูดในที่สาธารณะ การโพสต์ข้อความในสื่อสังคมออนไลน์ การเขียนหรือพิมพ์ในเอกสารที่เผยแพร่ต่อผู้อื่น

2.3 เจตนาด้านผลกระทบ ข้อความต้องก่อให้เกิดผลกระทบเป็นรูปธรรม เช่น การเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติยศ หรือถูกเกลียดชัง ความวุ่นวายต่อความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงของรัฐ การละเมิดสิทธิส่วนบุคคล โดยเจตนาของข้อความ หรือการใช้ภาษานั้น มีเจตนามุ่งร้ายหรือทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสียชื่อเสียง สำหรับผู้ไม่มีความรู้ด้านกฎหมายเป็นการกล่าวถึงข้อเท็จจริงทั่วไป ไม่ได้ทำให้เสียหายหรืออับอายแต่อย่างใด

2.4 เจตนาด้านความสัมพันธ์กับกฎหมาย การใช้ภาษาใด ๆ ผิดกฎหมายจะต้องมีบทบัญญัติรองรับการลงโทษ เช่น กฎหมายแพ่ง ข้อความเข้าข่ายการละเมิดสิทธิ เช่น การหมิ่นประมาทหรือการกระทำละเมิด กฎหมายอาญา ข้อความเข้าข่ายความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา เช่น การหมิ่นประมาท (มาตรา 326-328) หรือการยุยงปลุกปั่น (มาตรา 116) กฎหมายเฉพาะ เช่น พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 หรือกฎหมายว่าด้วยการกระทำกระทบต่อความมั่นคง

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 คือ กฎหมายอาญาในหมวดความมั่นคง โดยมีองค์ประกอบความผิดหลัก คือ มีการกระทำให้ปรากฏต่อประชาชนไม่ว่าจะด้วยการพูด เขียน หรือวิธีอื่น การกระทำนั้นต้องไม่ใช่การแสดงความคิดเห็นโดยสุจริตตามรัฐธรรมนูญ และต้องมีเจตนาอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างใด คือ เพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือรัฐบาลโดยใช้กำลัง เพื่อสร้างความปั่นป่วนจนเกิดความไม่สงบ เพื่อให้

ประชาชนละเมิดกฎหมาย หากครอบงำหรือประกอบเหล่านี้ จะมีโทษจำคุกไม่เกิน 7 ปี ประเด็นสำคัญ คือ มาตรานี้มีความคลุมเครือในการตีความ โดยเฉพาะคำว่า “ความปั่นป่วน” การตัดสินว่าผิดหรือไม่ขึ้นอยู่กับบริบทและสถานการณ์ขณะนั้นด้วย (Chansiri, 2022, p.32)

โดยสรุป กล่าวได้ว่าเจตนารมณ์ของการสื่อสารเป็นความตั้งใจสื่อสารความรู้ความคิดและความต้องการของผู้สื่อสารซึ่งมักเป็นผู้ส่งสาร เจตนาดังกล่าวสามารถสังเกตหรือเห็นได้จากภาษาที่ใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร ส่วนเจตนาในทางนิติศาสตร์เป็นการกระทำโดยรู้สำนึกของผู้กระทำ ดังนั้น เจตนารมณ์ของการสื่อสารและนิติศาสตร์ เป็นการสื่อสารอย่างสำนึกของผู้ส่งสารและผู้รับสาร มีหลักฐานเป็นภาษาที่พูดหรือเขียน

## ลักษณะภาษามิติกฎหมาย

หน่วยทางภาษาโดยทั่วไป หากเรียงลำดับจากหน่วยใหญ่สุดไปสู่วิทยุมูลเล็กสุด คือ ข้อความ ย่อหน้า ประโยค อนุประโยค วลี คำ หน่วยคำ หน่วยเสียง เสียงและตัวอักษร ทั้งหมดเกาะเกี่ยวกับความหมาย เป็นสำคัญ หน่วยต่าง ๆ ของภาษาที่สื่อสารได้ จะต้องเป็นหน่วยมีความหมาย อาจเป็นความหมายตรงหรือความหมายแฝงก็ได้ การใช้ภาษาสื่อสารแล้วผู้ใช้ภาษามิติกฎหมายนั้น จุดสำคัญที่ผิดและเห็นได้ชัดเจน คือการผิดความหมายของหน่วยภาษาดังกล่าว ทั้งนี้ ลักษณะภาษามิติกฎหมายจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ ลักษณะหน่วยภาษา และลักษณะไวยากรณ์ ดังนี้

### 1. ลักษณะหน่วยภาษา

หน่วยภาษาที่ใช้สื่อสารแล้วผิดกฎหมาย เมื่อจำแนกตามหน่วยใหญ่สุดไปสู่วิทยุมูลเล็กสุด อาจจำแนกได้ 3 ระดับ ได้แก่ ข้อความ ประโยคและวลี ถ้อยคำและคำ

ข้อความ (discourse) เป็นหน่วยภาษาสัมพันธ์กันทั้งหมด ใช้สื่อสารในวาระหนึ่งได้อย่างสมบูรณ์ แต่ละข้อความมีขนาดไม่เท่ากัน เช่น หนังสือเล่มหนึ่ง ข้อมูลในเว็บไซต์ชุดหนึ่ง และข้อความแสดงความคิดเห็นสั้น ๆ ข้อความหนึ่ง อีกมิติหนึ่งในข้อความหนึ่งหน่วยประกอบด้วยหน่วยภาษาอื่นได้ทั้งหมด คือ ย่อหน้า ประโยค อนุประโยค วลี คำ หน่วยคำ หน่วยเสียง เสียงและตัวอักษร

ประโยค (sentence) เป็นหน่วยภาษาเล็กสุด ใช้สื่อสารความหมายได้อย่างสมบูรณ์มักประกอบด้วยภาคประธานเป็นนามวลี และภาคแสดงเป็นกริยาวลี ในบางสถานการณ์การสื่อสาร ประโยคอาจประกอบด้วยนามวลีหน่วยเดียวหรือกริยาวลีหน่วยเดียวก็ได้ ส่วนวลี (phrase) เป็นหน่วยภาษามีความหมายไม่สมบูรณ์ และเป็นส่วนหนึ่งของประโยค

ถ้อยคำ (utterance) คือกลุ่มของคำที่มีความหมาย เช่น ส่วนวน สุภาชิต คำคม คำขวัญ อีกมิติหนึ่งสามารถจัดถ้อยคำเป็นวลี ประโยค หรือข้อความ ก็ได้แต่ต้องมียอดประกอบของหน่วยภาษาดังกล่าวครบถ้วน ส่วนคำ (word) เป็นคำคำหนึ่งซึ่งมีความหมายอาจพูดหรือเขียนก็ได้ เป็นคำมูลหรือคำสร้างใหม่ องค์ประกอบหลักของคำคือความหมาย และภายในคำก็มีเสียง (sound) กับตัวอักษร (letter) กรณีเป็นคำในภาษาพูด มียอดประกอบเป็นเสียง 3 ลักษณะ คือ เสียงพยัญชนะ เสียงสระ และเสียงวรรณยุกต์ หากเป็นคำในภาษาเขียน มียอดประกอบ 3 ลักษณะ คือ ตัวพยัญชนะ ตัวสระ และเครื่องหมายวรรณยุกต์ ดังนี้

หน่วยภาษาข้อความ ประโยคและวลี ถ้อยคำและคำ หากใช้สื่อสารตามปกติ ผู้ใช้ภาษาก็มิได้กระทำความผิดทางกฎหมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่ใช้ภาษาแล้วไปล่วงละเมิดสิทธิ เกียรติ ศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ผู้ใช้ภาษาก็กลายเป็นผู้กระทำความผิดทางกฎหมาย แม้มิได้มีเจตนาก็ตาม แต่ก็ถือว่าผิดกฎหมายแล้ว ทั้งนี้เพราะความหมายของคำกับสิ่งที่คำนั้นแทนเป็นคนละเรื่องกัน คำที่มีความหมายเหมือนกันอาจหมายถึงสิ่งต่างกัน แม้คำเดียวกัน อาจหมายถึงสิ่งต่างกันได้แล้วแต่สถานการณ์ (Phanthumetha, 1997, p.55)

ข้อความ ประโยคและวลี ถ้อยคำและคำที่มีลักษณะทำให้ผู้ใช้ภาษาผิดกฎหมายนั้น อาจมีความหมายตรงหรือความหมายแฝงก็ได้ โดยมีลักษณะความหมายในทำนองว่า บริภาษ ต่อว่าต่อขาน หมิ่นประมาท ดูถูก ดูแคลน เหยียดหยาม คำดังกล่าวมีนิยามความหมายดังนี้

“คำ” หมายถึง ใช้ถ้อยคำว่าคนอื่นให้เสียหาย มักใช้คำหยาบหรือคำที่มีความหมายส่อไปในทางไม่ดี ตาหนิ ตาทอ-ตาตอบกัน “บริภาษ” หมายถึง กล่าวติเตียน กล่าวโทษ “ต่อว่าต่อขาน” หมายถึง ต่อว่า ได้ตอบซึ่งกันและกัน “หมิ่นประมาท” หมายถึง แสดงกิริยาว่าจากถูกเหยียดหยามผู้อื่นๆ ในกฎหมายหมายถึงฐานความผิดอาญา ที่ผู้กระทำให้ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สามโดยประการที่น่าจะทำให้อื่นนั้นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง “ดูถูก” หมายถึง พุดหรือแสดงอาการเป็นเชิงดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่รู้ดีกว่าต่ำต้อย หรือไร้ความสามารถ “ดูแคลน” และ “ดูถูกดูแคลน” หมายถึง พุดหรือแสดงอาการเป็นเชิงดูหมิ่นหรือเหยียดหยามผู้อื่นที่ขัดสนหรือยากจนกว่า และ “เหยียดหยาม” หมายถึง ดูหมิ่น (Royal Academy, 2013, pp.429, 654, 467,1304, 441, 441,1347)

ทิศทางความหมายของการใช้ภาษาผิดกฎหมายมี 2 ทิศทาง คือ ความหมายตรง (denotative meaning) เป็นความหมายแท้จริง ไม่ต้องตีความ มีความสำคัญในแง่การส่งสาร (encode) และการรับสาร (decode) ของการสื่อความ และความหมายแฝง (connotative meaning) เป็นความหมายไม่คงที่เสมอไป สามารถแปรเปลี่ยนไปตามวัฒนธรรม สังคม ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล (Tuaycharoen, 2004, p.362) หน่วยภาษาความหมายแฝงมักมีลักษณะเป็นอุปลักษณ์ (metaphor) คือ การเปรียบเทียบสิ่งหนึ่งกับอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้ถ้อยคำที่เป็นจริงหรือไม่จริงตามความหมายอันเกิดขึ้นจากถ้อยคำซึ่งนำมาประกอบกัน (Deepadung, 2006, pp.52-53) ตัวอย่างรูปภาษา เช่น “หน้าผีเปรต” “ไอ้เหี้ย” “ไอ้ควาย” “หน้าหัวควย” “หน้าหี” มีความหมายตรง ความหมายแฝง และลักษณะการอุปลักษณ์ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการวิเคราะห์ถ้อยคำอุปลักษณ์

| รูปภาษา      | ความหมายตรง             | ความหมายแฝง           | ลักษณะการอุปลักษณ์        |                   |
|--------------|-------------------------|-----------------------|---------------------------|-------------------|
|              |                         |                       | สิ่งที่ตั้งไว้            | สิ่งที่นำมาเปรียบ |
| “หน้าผีเปรต” | ผีเปรต                  | เลว, ไม่ดี, อับลักษณ์ | ผู้ถูกกล่าวถึง, ผู้รับสาร | ผีเปรต            |
| “ไอ้เหี้ย”   | เหี้ย                   | สกปรก, เลว, อับลักษณ์ | ผู้ถูกกล่าวถึง, ผู้รับสาร | เหี้ย             |
| “ไอ้ควาย”    | ควาย                    | โง่, อ้วน, ต่ำ        | ผู้ถูกกล่าวถึง, ผู้รับสาร | ควาย              |
| “หน้าหัวควย” | มีหน้าเป็นอวัยวะเพศชาย  | ไม่ดี, ไม่มีคุณค่า    | ผู้ถูกกล่าวถึง, ผู้รับสาร | อวัยวะเพศชาย      |
| “หน้าหี”     | มีหน้าเป็นอวัยวะเพศหญิง | ไม่ดี, ไม่มีคุณค่า    | ผู้ถูกกล่าวถึง, ผู้รับสาร | อวัยวะเพศหญิง     |

อย่างไรก็ตาม ผู้ใช้ภาษาอาจใช้หน่วยภาษาข้อความ ประโยคและวลี หรือถ้อยคำและคำสื่อสารโดยอ้อม เพื่อแสดงความหมายแฝงลักษณะอย่างอื่น ได้แก่ การเย้ยหยัน (sarcasm) คือ การใช้คำพูดซึ่งฟังเผิน ๆ เหมือนเป็นการบอกความจริง แต่มีความหมายปรามาสหรือเย้ยหยัน การกดดัน (irony) คือ พุดตรงกันข้ามกับความมุ่งหมาย เพื่อเป็นการปรามาส การเคลือบคำ (euphemism) คือ การใช้ถ้อยคำไพเราะ เพื่อเคลือบสิ่งที่หยาบโลน หรือไม่พึงประสงค์ การถาม (interrogation) คือ การใช้คำถาม โดยไม่หวังจะได้คำตอบ การอุทาน (exclamation) คือ การนำเอาข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง ออกมาพูดพร้อมด้วยแสดงกิริยาหรือเสียงตกใจ เพื่อให้ผู้ฟังลงความเห็นเอาเอง ว่าเป็นไปได้หรือสมควรหรือไม่ และการซ้ำ

(identical statement) คือ คำพูดซ้ำเพื่อให้ความหมายแจ่มแจ้งยิ่งขึ้น หรือเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจผิดไปมากกว่าเดิม (Setthabut, 1995, pp.255-257)

## 2. ลักษณะไวยากรณ์

ภาษาใช้แล้วผิดกฎหมายมีลักษณะทางไวยากรณ์เช่นเดียวกับภาษาใช้สื่อสารปกติในชีวิตประจำวัน แต่มีลักษณะเด่นของการใช้หน่วยภาษา 2 ประการ คือ หน่วยหลัก-หน่วยขยาย และหน่วยฉายานาม

หน่วยหลัก-หน่วยขยายที่เป็นหน่วยทางไวยากรณ์ ได้แก่หน่วยนามกับหน่วยกริยา แต่ในบทความนี้จะไม่กล่าวถึงหน่วยกริยาเนื่องจากมิได้เป็นลักษณะเด่นของภาษาผิดกฎหมาย หน่วยนามในภาษาผิดกฎหมายนั้น เป็นได้ทั้งหน่วยนามทั่วไปและหน่วยสรรพนาม ทำหน้าที่เป็นประธานหรือกรรมของกริยา หน่วยนามดังกล่าวจำแนกได้ 2 ลักษณะ คือ หน่วยนามเดี่ยว และหน่วยนามมีหน่วยขยาย

หน่วยนามเดี่ยวเป็นหน่วยนามไม่มีหน่วยขยาย เป็นคำนามหรือสรรพนามทั่วไป หากมีความหมายตรงมักไม่มีนัยเป็นภาษาผิดกฎหมาย แต่ถ้าใช้ให้มีความหมายแฝงก็เป็นภาษาผิดกฎหมายได้ เช่น “หมา, วัว, ควาย, เหี้ย” ใช้ให้มีความหมายแฝงให้หมายถึงคนชื่อ “แก้ว” ส่วนหน่วยนามมีหน่วยขยายประกอบด้วยหน่วยนามเดี่ยวแล้วตามด้วยส่วนขยาย เช่น “คุณสมศิษย์อดมหาโจร” “นายตันไม้ผู้ปลักษณห์ทั้งตัว” “ฟ้าใสนารีผู้หีนกาม” (ถ้อยคำที่เน้นหนาเป็นหน่วยขยาย)

หน่วยฉายานามเป็นข้อที่ตั้งให้ตามลักษณะเด่นของผู้นั้น มีลักษณะและทำหน้าที่เหมือนสรรพนาม คือสามารถจำแนกบุรุษได้และทำหน้าที่แทนหน่วยนามได้ ในวรรณคดีไทยจะมีหน่วยฉายานาม 2 ลักษณะ คือ หน่วยฉายานามยกย่องซึ่งแสดงการยกย่องในแง่มุมต่างๆ แสดงคุณค่า เช่น “ลูกแก้วกลอยใจ” “แก้วเพื่อนเรือน” แสดงเกียรติยศ เช่น “พระยาหลวงผู้ศักดิ์” “ทหารชาวยุทธ์ใจกล้า” แสดงความงาม เช่น “เง้างามปลอดยอตรักของพลายแก้ว” “กระต่ายในวงจันทร์” และหน่วยฉายานามบริภาษซึ่งแสดงการบริภาษในรูปแบบที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการใช้หน่วยเรียกขานดิษฐ์ เช่น “อีหาลาว” “อีมอญถ้อย” หน่วยนามธรรมเชิงลบ เช่น “อีแสนถ้อยจัญไรใจทมิฬ” “อ้ายอิบหายตายโหงก้องโง้งนอน” หน่วยแสดงความอัปสัณห์ทางกายภาพ เช่น “อีหน้ามอมก้นหม้ออีคองสัส” “อ้ายชาติชั่วหัวล้านกบาลลาย” หน่วยแสดงความด้อยคุณค่า เช่น “อ้ายกระยาจก” “อีซันตะแกรง” (Sriabhaya, 2013, pp.68-77)

ภาษาผิดกฎหมายที่เป็นการใช้หน่วยฉายานามเชิงบริภาษจะพบเห็นกรณีการฟ้องร้องจนถึงขึ้นศาลได้ตัดสินคดีความ ดังปรากฏตามคำพิพากษาศาลฎีกา เช่น “ดอกทอง” (1938/2557) “ต่อแหล” (8919/2552) “ตำรวจเม่ง” (8016/2556) “ปลัดสันตน์” (8422/2558) “ผู้หญิงต่ำ ๆ” (2256/2537) “พระหนัผี-พระหน้าเปรด” (10/2527) “มารศาสนา” (3226/2525) “ลูกกะหรี” (626/2563) “หน้าหัวควย” (1938/2557) “หน้าหี” (1938/2557) “อีควาย” (5257/2548) “อีดอก” (102/2521) “อีต่อแหล” (8919/2552) “อีร้อยควย” (1442/2495) “อีสัตว์” (5257/2548) “อีระยา” (1631/2538) “อีหน้าโง่” (7572/2542) “อีท่า” (3800/2557) “อีเหี้ย” (5257/2548) และ “เฮงขวย” (1623/2551) รหัสตัวเลขใน (...) หมายถึง เลขที่คำพิพากษาศาลฎีกา

โดยสรุป ภาษาผิดกฎหมายอาจแบ่งตามขนาดของหน่วยทางภาษาได้เป็นข้อความ ประโยคและวลี ถ้อยคำและคำ มีลักษณะเฉพาะทางไวยากรณ์ คือเป็นหน่วยหลัก-หน่วยขยาย และหน่วยฉายานาม เมื่อใช้หน่วยภาษาดังกล่าวสื่อสารแล้วทำให้ผู้ใช้ภาษาได้กระทำผิดตามกฎหมาย ผู้ใช้ภาษาจะต้องมีเจตนาสำนึกรู้ในการใช้ภาษาเป็นอันดับแรก และผลของการใช้ภาษาทำให้ผู้รับสารลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ลงด้วยการถูกกล่าวละเมิด ถูกใส่ความ และถูกทำให้อับอาย เป็นต้น

### กรณีศึกษาการใช้ภาษาผิดกฎหมายกับลักษณะความผิด

ตัวอย่างคำและถ้อยคำภาษาผิดกฎหมายกับโทษที่ได้รับนั้น จะกล่าวถึงปกรณณิคำและถ้อยคำที่ศาลได้พิจารณาตัดสินคดีไปแล้วในวาระต่างๆ จำ 10 คำ ได้แก่ “เฮงชวย” “ปลัดสันติน” “ไ้ระยา ไ้เอ่บ็อก ไ้ตัวแสบ” “ลูกกะหรี” “อิตอแหล” “อี่เหี้ย อี่สัตว์อี่ควาย” “พระหน้าผี-พระหน้าเปรด” “มารศาสนา” “ไ้หน้าโง่” และ “ตำรวแม่ง...ไ้ม่ไ้” กล่าวตามลำดับดังนี้

#### 1. “เฮงชวย”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1623/2551 การดูหมิ่นผู้อื่นอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 หมายถึง การดูถูกเหยียดหยาม สบประมาท หรือทำให้อับอาย การวินิจฉัยว่าการกล่าวหาว่าอย่างไรเป็นการดูหมิ่นผู้อื่นหรือไม่ จึงต้องพิจารณาว่าถ้อยคำที่กล่าวเป็นการดูถูกเหยียดหยามสบประมาทผู้ที่ถูกกล่าวถึง หรือเป็นการทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวถึงอับอายหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นก็ถือว่าเป็นการดูหมิ่นแล้ว ไม่ต้องถึงกับเป็นการใส่ความให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น หรือถูกเกลียดชัง ซึ่งเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทตามมาตรา 326 ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้หมายความคำว่า “เฮงชวย” ว่าเอาแน่นอนอะไรไม่ได้ คุณภาพต่ำ ไม่ดี ซึ่งมีความหมายในทางเสื่อมเสีย การที่จำเลยพูดใส่ผู้เสียหายด้วยความไม่พอใจว่า “ไ้หนายเฮงชวย” จึงเป็นถ้อยคำที่จำเลยด่าผู้เสียหายเป็นการดูถูกเหยียดหยามและสบประมาทผู้เสียหายว่าเป็นทนายความเฮงชวย เป็นความผิด ฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 พิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ ปรับ 1,000 บาท ไม่ชำระค่าปรับให้จัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29

#### 2. “ปลัดสันติน”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8422/2558 พิมพ์คำพิพากษากการที่จำเลยที่ 1 พูดจาให้ร้ายผู้เสียหายขณะปฏิบัติหน้าที่เข้าตรวจค้นร้านโดยใช้คำว่า “ปลัดสันติน” ซึ่งเป็นคำดูหมิ่นเหยียดหยาม เป็นการกระทำความผิดฐานดูหมิ่นเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ตาม ป.อ. มาตรา 136 สำเร็จแล้วกระหนงหนึ่ง ส่วนการที่จำเลยที่ 1 รวมกับจำเลยที่ 2 ทำให้ผู้เสียหายเกิดความกลัวหรือความตกใจโดยการขู่เชิญขณะที่ผู้เสียหายเข้าตรวจภายในร้าน โดยจำเลยที่ 1 พูดขึ้นว่า ไปเอาปืนมายิงให้ตาย อย่าให้ออกไปได้ แล้วจำเลยที่ 2 วิ่งไปหยิบไม้เบสบอลมาตีผู้เสียหาย 1 ที่ จำเลยที่ 1 เอาไม้กวาดไล่ตีผู้เสียหาย เป็นการกระทำความต่อเนื่องกันไป โดยมีเจตนาเดียวกันคือทำร้ายผู้เสียหาย จึงเป็นการกระทำความผิดกับการร่วมกันใช้กำลังทำร้ายผู้อื่นโดยไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจ

#### 3. “ไ้ระยา ไ้เอ่บ็อก ไ้ตัวแสบ”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1631/2538 หลังจากประธานที่ประชุมกล่าวเปิดประชุมแล้ว จำเลยได้พูดในที่ประชุมซึ่งมีโจทก์และบุคคลอื่นรวมแล้วประมาณ 30 คน เข้าร่วมประชุมว่า “ผมข้องใจว่าไ้ผู้นำนวยการกองอุทธรณ์มันมานั่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ อ.ก.พ.นี้ได้อย่างไร ผมไม่เคยเสนอชื่อมัน” เมื่อประธานในที่ประชุมได้ชี้แจงให้ทราบแล้ว จำเลยได้พูดขึ้นอีกว่า “ไ้ระยา มันไปลื้อบปัมาเพื่อจะมาเป็นผู้ช่วยเลขานุการเพื่อเอาเอียประชุมไปกินปลา ฯ” และจำเลยยังพูดอีกว่า “ไ้เอ่บ็อก ไ้ตัวแสบ มันแ่เข้ามานั่งหาอาวุธด้ามยาวอะไรในนี้” เพราะไม่พอใจโจทก์ แม้จำเลยจะชี้หรือไม่ชี้หน้าโจทก์ก็ไม่ใช้ข้อสาระสำคัญ เมื่อผู้อำนวยการกองอุทธรณ์และรองทุกขมีเพียงตำแหน่งเดียวคือโจทก์ จำเลยย่อมมีความผิดฐานดูหมิ่นผู้อื่นซึ่งหน้า ตาม ป.อ.มาตรา 393 และฐานกระทำไ้ผู้อื่นได้รับความอับอายต่อหน้าธารกำนัล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 397

### 3. “ลูกกะหรี”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 626/2563 เมื่อวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2563 พนักงานอัยการจังหวัดสมุทรปราการได้ยื่นฟ้องผู้ใช้เฟซบุ๊กอายุ 19 ปี ในข้อหาหมิ่นประมาท จากการโพสต์ข้อความระหว่างวันที่ 19 กุมภาพันธ์ ถึง 26 เมษายน 2559 ด้วยถ้อยคำหยาบคาย คือ “ลูกกะหรี” ผ่านบัญชีเฟซบุ๊ก 2 บัญชี โดยตั้งค่าเป็นสาธารณะ เนื้อหาการโพสต์มีลักษณะกล่าวหาผู้เสียหายและมารดาในเชิงเสื่อมเสีย เกี่ยวกับการขายบริการทางเพศและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นข้อความอันเป็นเท็จที่ทำให้ผู้เสียหายได้รับความเสียหายต่อชื่อเสียง ถูกดูหมิ่น และถูกเกลียดชัง โดยโจทก์ขอให้ศาลลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 และเรียกค่าสินไหมทดแทน 1 ล้านบาท ศาลชั้นต้นพิพากษาลงโทษจำคุก 2 เดือน ปรับ 60,000 บาท แต่เนื่องจากจำเลยรับสารภาพจึงลดโทษกึ่งหนึ่ง เหลือจำคุก 1 เดือน ปรับ 30,000 บาท โดยให้รอลงโทษ 3 ปี และให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทน 40,000 บาท โจทก์ร่วมอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์ภาค 1 พิพากษาแก้เป็นจำคุก 4 เดือน ลดโทษกึ่งหนึ่งเหลือ 2 เดือน โดยเปลี่ยนเป็นกักขัง 2 เดือน ไม่รอลงโทษและไม่ปรับ จำเลยฎีกาขอการลงโทษ แต่ศาลฎีกาเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นเรื่องร้ายแรง แม้ไม่เคยทำผิดมาก่อนและชดเชยค่าเสียหายบางส่วนแล้ว ก็ไม่มีเหตุเพียงพอที่จะรอลงโทษ แต่เห็นว่าโทษที่ศาลอุทธรณ์กำหนดหนักเกินไป จึงพิพากษาแก้เป็นจำคุก 2 เดือน ลดโทษกึ่งหนึ่งเหลือ 1 เดือน และเปลี่ยนเป็นกักขัง 1 เดือน

### 4. “อืดแหล”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8919/2552 การดูหมิ่นผู้อื่น หมายถึง การดูถูกเหยียดหยาม สบประมาท หรือทำให้อับอาย การวินิจฉัยว่าการกล่าวหาอย่างใด เป็นการดูหมิ่นผู้อื่นหรือไม่ จึงต้องพิจารณาว่าถ้อยคำที่กล่าวเป็นการดูถูกเหยียดหยามสบประมาทผู้ที่ถูกกล่าวหา หรือเป็นการทำให้ผู้ที่ถูกกล่าวหาอับอายหรือไม่ หากเป็นเช่นนั้นก็ถือได้ว่าเป็นการดูหมิ่นแล้ว เมื่อตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า “อืดแหล” ว่าเป็นคำบริภาษคนที่พูดเท็จ ซึ่งมีความหมายในทางเสื่อมเสีย การที่จำเลยกล่าวถ้อยคำดังกล่าวต่อผู้เสียหาย จึงเป็นการพูดบริภาษผู้เสียหายเป็นการดูถูกเหยียดหยามและสบประมาทผู้เสียหายว่าเป็นคนพูดเท็จ จึงเป็นการดูหมิ่นผู้เสียหายอันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

### 5. “อี่เหี้ย อีสัตว์ อีควาย”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5257/2548 จำเลยถ้อยคำผู้เสียหายว่า “อี่เหี้ย อีสัตว์ อีควาย” มึงคิดว่าเมียกูกินเงินไปหรือไง และซื้อไปให้ผู้เสียหาย ถ้อยคำดังกล่าวนอกจากจะเป็นคำหยาบคายแล้ว ยังมีลักษณะเป็นการเปรียบเทียบผู้เสียหายเป็นสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์สี่เท้า และกล่าวหาผู้เสียหายว่า ผู้เสียหายว่าภริยาจำเลยของจำเลยเอาเงินของกลุ่มแม่บ้านไปใช้เป็นการส่วนตัว ถ้อยคำดังกล่าวมีลักษณะเป็นการดูหมิ่นผู้เสียหาย จำเลยจึงมีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 พิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ภาค 3 ลงโทษปรับ 1,000 บาท ไม่ชำระค่าปรับจัดการตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 29 (ยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับ) มาตรา 30 (กักขังแทนค่าปรับ)

### 6. “พระหน้าผี-พระหน้าเปรต”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10/2527 จำเลยว่าโจทก์ว่า “พระหน้าผี พระหน้าเปรต ไปฟ้องกูไม่กลัว” โจทก์เป็นพระภิกษุซึ่งเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปถือว่าเคารพ การที่จำเลยว่าโจทก์ด้วยถ้อยคำดังกล่าว จึงเป็นการดูหมิ่นโจทก์ซึ่งหน้า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393

### 7. “มารศาสนา”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3226/2525 คำว่า “มารศาสนา” ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง บุคคลผู้มีใจบาปหยาบช้า คอยกีดกันไม่ให้ผู้อื่นทำบุญและกีดกันบุญกุศลที่จะมาถึงตน ซึ่งเป็นบุคคลประเภทที่สาธารณชนย่อมรังเกียจที่จะคบหาสมาคมด้วย จำเลยพูดว่าผู้เสียหายด้วย

ถ้อยคำดังกล่าวต่อหน้าผู้เสียหาย จึงต้องมีความผิดฐานดูหมิ่นซึ่งหน้าตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 โดยโจทก์ไม่ต้องนำสืบอธิบายความหมายอีก เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่รู้จักกันอยู่ทั่วไป พิพากษายืนตามศาลอุทธรณ์ลงโทษปรับ 1,000 บาท

### 8. “ไอ้หน้าโง่”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7572/2542 การที่จำเลยกล่าวถ้อยคำต่อโจทก์ร่วมว่า “มึงเข้าไปในที่ของกูได้อย่างไร กูจะแจ้งข้อหาบุกรุกมึง มึงเป็นผู้ใหญ่บ้านได้อย่างไร ไม่รู้จักกฎหมาย ไม่รู้หน้าที่ ไอ้หน้าโง่ มึงต้องเจอกับกูแน่ที่ศาล” นั้น เห็นได้ว่าสรรพนามที่จำเลยใช้แทนตัวจำเลยและโจทก์ร่วมว่า กูและมึงนั้น เป็นเพียงถ้อยคำไม่สุภาพ ส่วนถ้อยคำในทำนองว่าโจทก์ร่วมเป็นผู้ใหญ่บ้านไม่มีอำนาจหน้าที่ ไม่รู้จักกฎหมายและจะฟ้องร้องดำเนินคดีกับโจทก์ร่วมนั้น เป็นเพียงถ้อยคำต่อว่าโจทก์ร่วมที่เข้าไปในที่ดินของพ่อตาจำเลยโดยไม่ได้รับอนุญาต และแสดงเจตนาที่จะดำเนินคดีกับโจทก์ร่วมเท่านั้น ไม่ใช่ถ้อยคำที่ถูกกลเกลียดหยามโจทก์ร่วม แต่ที่จำเลยว่าโจทก์ร่วมว่า “ไอ้หน้าโง่” นั้น ถ้อยคำดังกล่าวแสดงอยู่ในตัวถึงการหมิ่นเหยียดหยามโจทก์ร่วม แม้จะเป็นการกล่าวถ้อยคำดูหมิ่นโจทก์ร่วมในขณะจำเลยและโจทก์ร่วมทะเลาะกันก็ต่อถือว่าจำเลยกล่าวโดยมีเจตนาดูหมิ่นโจทก์ร่วม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 พิพากษาปรับจำเลย 1,000 บาท

### 9. “อี่ร้อยควย อีตอกทอง”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1442/2495 คำพิพากษาศาลฎีกาว่า “อี่ร้อยควย อีตอกทอง” เป็นเพียงคำบริภาษด้วยถ้อยคำหยาบคาย มีใช้เรื่องใส่ความ จึงเป็นความผิดฐานหมิ่นประมาทซึ่งหน้าตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 339(2) แต่ถ้อยคำที่กล่าวตอนต่อจากนั้นว่า “มันเย็ดกันทั่วเมืองใคร ๆ เขารู้กันทั้งนั้น เย็ดกันรอบบ้านเย็ดกับยี่เก ฯลฯ” เหล่านี้มิใช่เป็นคำถ้อยคำหยาบคายธรรมดา แต่เป็นถ้อยคำที่ผู้บริภาษกล่าวยืนยันให้เห็นว่าผู้ถูกบริภาษเป็นหญิงไม่ได้ เทียบรวมประเพณีกับคนทั่วไป โดยไม่เลือกสถานที่ จึงเป็นถ้อยคำที่ทำให้ผู้ถูกบริภาษเสื่อมเสียชื่อเสียงและอาจทำให้ผู้อื่นดูหมิ่นเกลียดชังได้ จึงเป็นการหมิ่นประมาทใส่ความตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 282 มีใช้เรื่องหมิ่นประมาทซึ่งหน้า

### 10. “ตำรวจแม่...ใช้ไม่ได้”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8016/2556 จำเลยกล่าวถ้อยคำว่า “ตำรวจแม่...ใช้ไม่ได้” เพราะรู้สึกว่าเป็นพนักงานตำรวจไม่ให้ความสำคัญต่อคำชี้แจงของตน ทำให้จำเลยรู้สึกที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงกล่าวคำหาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ อันเป็นเพียงคำกล่าวที่ไม่สุภาพและไม่สมควรเท่านั้น แต่ไม่ถึงขั้นมุ่งหมายที่จะบริภาษ ถูกเกลียดหยามหรือสบประมาทเจ้าพนักงานตำรวจแต่อย่างใด จึงไม่เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 136

ตัวอย่างถ้อยคำภาษาดังกฎหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปลักษณะความเหมือนและความต่างเกี่ยวกับเหตุการณ์พิจารณาเป็นความผิดและประเภทความผิด ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2 สรุปความเหมือนและความแตกต่างของถ้อยคำที่เป็นความผิดตามกฎหมาย

| ลำดับ | ถ้อยคำ                       | คำพิพากษา ที่ | เหตุการณ์พิจารณาความผิด                                | ประเภทความผิด                       |
|-------|------------------------------|---------------|--------------------------------------------------------|-------------------------------------|
| 1     | “ไอ้ทนายเองชวย”              | 1623/2551     | ดูหมิ่น เหยียดหยามผู้เสียหายว่าเป็นทนายความไม่มีคุณภาพ | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393)    |
| 2     | “ปลัดสันตน์”                 | 8422/2558     | ดูหมิ่นเจ้าพนักงานขณะปฏิบัติหน้าที่                    | ดูหมิ่นเจ้าพนักงาน (ป.อ. มาตรา 136) |
| 3     | “ไอ้ระยำ ไอ้เอือก ไอ้ตัวแสบ” | 1631/2538     | ทำให้โจทก์เสียหน้าและอับอายต่อหน้าธารกำนัล             | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393)    |

| ลำดับ | ถ้อยคำ                     | คำพิพากษา ที่ | เหตุผลการพิจารณาความผิด                                                             | ประเภทความผิด                    |
|-------|----------------------------|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|
| 4     | “อืดแหล”                   | 8919/2552     | ดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นคนพูดเท็จ                                                     | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393) |
| 5     | “อืเตี้ย อีสั้ว<br>อืควาย” | 5257/2548     | ดูถูกเปรียบเทียบกับผู้เสียหายกับสัตว์<br>และกล่าวหาว่าภริยาผู้เสียหาย<br>ชักยอกเงิน | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393) |
| 6     | “พระหน้าผี<br>พระหน้าเปรต” | 10/2527       | ดูหมิ่นพระภิกษุซึ่งเป็นผู้ควรได้รับความเคารพ                                        | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393) |
| 7     | “มารศาสนา”                 | 3226/2525     | ดูหมิ่นว่าเป็นบุคคลบาปหยาบช้า ซึ่ง<br>สังคมรังเกียจ                                 | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393) |
| 8     | “ไอ้หน้าโง่”               | 7572/2542     | ดูถูกเหยียดหยามในลักษณะลด<br>คุณค่าของผู้เสียหาย                                    | ดูหมิ่นซึ่งหน้า (ป.อ. มาตรา 393) |
| 9     | “อีร้อยควย<br>อืดอกทอง”    | 1442/2495     | ดูหมิ่นว่าเป็นหญิงไม่ดีและทำให้เสื่อม<br>เสียชื่อเสียงในเชิงศีลธรรม                 | หมิ่นประมาท (ป.อ. มาตรา 282)     |
| 10    | “ตำรวแม่ง...<br>ใช้ไม่ได้” | 8016/2556     | ถ้อยคำไม่สุภาพแต่ไม่ถึงขั้นดูหมิ่น<br>หรือสบประมาท                                  | ไม่เป็นความผิดตามกฎหมาย          |

แนวทางการวิเคราะห์ถ้อยคำที่เป็นความผิดฐานดูหมิ่นตามกฎหมายมีความแตกต่างในแง่ของการตีความและการพิจารณาความผิดตามกฎหมายอาญา มาตรา 393 หรือมาตราอื่น ๆ โดยมีความเหมือนและความแตกต่างในกรณีสำคัญ ดังนี้

### ความเหมือน

1. ความเป็นคำบริภาษหรือสบประมาท ถ้อยคำที่ใช้บริภาษผู้อื่นโดยมีลักษณะดูถูกเหยียดหยามทำให้ผู้อื่นเสียชื่อเสียง หรืออับอาย เช่น “ไอ้หนายเฮงชวย” “อืเตี้ย อีสั้ว อืควาย” “อีร้อยควย อืดอกทอง”
2. เจตนาแสดงออกซึ่งความไม่พอใจหรือดูถูก ในกรณีส่วนใหญ่ ผู้ที่บริภาษจะมีเจตนาแสดงความไม่พอใจหรือแสดงความดูถูก เช่น “พระหน้าผี พระหน้าเปรต” ซึ่งเป็นการดูหมิ่นฐานะของผู้ถูกกล่าวหาโดยเจตนา
3. ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อชื่อเสียงหรือความรู้สึกของผู้ถูกด่า ถ้อยคำทั้งหมดถูกตัดสินว่าเป็นความผิดเพราะก่อให้เกิดความเสียหายต่อชื่อเสียงหรือความรู้สึก เช่น “มารศาสนา” หรือ “ไอ้หน้าโง่” ที่บ่งชี้ถึงการลดคุณค่าของผู้อื่น

### ความแตกต่าง

1. ระดับความรุนแรงของถ้อยคำ บางถ้อยคำถือว่าเป็นคำหยาบคายอย่างรุนแรง เช่น “อีร้อยควย อืดอกทอง” มีลักษณะเป็นการใส่ความจนเสื่อมเสียชื่อเสียงอย่างหนัก ในขณะที่คำบริภาษบางคำ เช่น “ตำรวแม่งใช้ไม่ได้” แม้จะไม่สุภาพ แต่ไม่ถึงขั้นเป็นการดูหมิ่นหรือหมิ่นประมาทโดยตรง จึงไม่ถือเป็นความผิด
2. บริบทของการกล่าวถ้อยคำ การพิจารณาความผิดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ เช่น ถ้อยคำกล่าวต่อหน้าธารกำนัล เช่น “ไอ้ระยำ” อาจถูกมองว่ารุนแรงกว่าการกล่าวในบริบทส่วนตัว ตัวอย่างการดูหมิ่นเจ้าหน้าที่ขณะปฏิบัติหน้าที่ เช่น “ปลัดสันตน์” มีน้ำหนักของความผิดเพิ่มขึ้นเนื่องจากเกี่ยวข้องกับหน้าที่ของเจ้าพนักงาน
3. ประเภทของผู้เสียหาย กรณีที่เกี่ยวข้องกับบุคคลทั่วไป เช่น “ไอ้หน้าโง่” ถูกตีความเป็นความผิดในแง่ของการทำให้เสื่อมเสียต่อหน้า แต่ในทางกลับกัน การดูหมิ่นพระภิกษุ เช่น “พระหน้าผี” มีน้ำหนักในเชิงคุณธรรมและการละเมิดความเคารพในศาสนา

สรุปได้ว่า การใช้ใช้ภาษาผิดกฎหมายขึ้นอยู่กับถ้อยคำและบริบท รวมถึงผลกระทบเกิดขึ้นต่อผู้ถูกกล่าวถึง หากคำบริภาษมีลักษณะหยาบคายและแสดงความดูถูกเหยียดหยามจนกระทบชื่อเสียงหรือความรู้สึก ถือว่าเป็นความผิดฐานดูหมิ่นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 393 เป็นต้น ขณะที่การใช้ถ้อยคำไม่สุภาพแต่ไม่มีเจตนาเชิงดูหมิ่น ไม่ถือเป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว

## บทสรุป

การภาษาใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารให้สัมฤทธิ์ผลและผู้ใช้ภาษาไม่ได้กระทำผิดตามกฎหมาย ผู้ส่งสารกับผู้รับสารต้องมีความรู้เข้าใจภาษานั้นเป็นอย่างดี กระบวนการตามองค์ประกอบของการสื่อสารเริ่มจากผู้ส่งสารมีเจตนาสำนึกที่จะสื่อสาร แล้วสื่อสารซึ่งเป็นความรู้ความคิดของตนผ่านสื่อที่เหมาะสมไปยังผู้รับสาร เมื่อผู้รับสารได้ตีความและเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็จะแสดงปฏิกิริยาตอบกลับไปยังผู้ส่งสาร สิ่งสำคัญของการสื่อสารระหว่างผู้ส่งกับผู้รับสารคือสาร ซึ่งประกอบขึ้นด้วยหน่วยภาษา ระดับต่าง ๆ ตั้งแต่คำและถ้อยคำ เป็นวลีและประโยค จนกระทั่งเป็นข้อความ แสดงเนื้อหาอันเรื่องราวความรู้ความคิดที่สื่อสารซึ่งกันและกัน ภาษาดังกล่าว ต้องไม่เป็นภาษาผิดกฎหมาย คือเป็นภาษาที่สื่อสารแล้วเป็นการล่วงละเมิดสิทธิต่อเกียรติและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น ซึ่งเป็นความผิดทั้งทางแพ่งและอาญาอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง

ภาษาผิดกฎหมายมิใช่ภาษากฎหมาย เพราะภาษากฎหมายคือภาษาถูกกฎหมาย ในภาษากฎหมายส่วนใหญ่เป็นคำและถ้อยคำภาษาไทยเป็นมาตรฐาน กรณีจำเป็นต้องใช้ภาษาเฉพาะก็มีกฎเกณฑ์เฉพาะทางกฎหมาย (Kraiwichian, 2023, p.173) ในด้านการใช้คำและการเรียงคำ การเว้นวรรคตอน การนำตัวบทกฎหมายเรียบเรียงประสานกับข้อเท็จจริงต้องมีเหตุผลและแสดงความยุติธรรม (Ananthrawn, 2005, p.4) ลักษณะของภาษาที่ใช้แล้วผิดกฎหมาย มักเป็นความคิดในฐานหมิ่นประมาททั้งในทางแพ่งและทางอาญา มีลักษณะการใช้ภาษาก่อให้เกิดความผิดไม่เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อผู้ใช้ภาษาซึ่งเป็นผู้ส่งสารใช้คำและถ้อยคำ วลีและประโยค ประกอบสร้างเป็นข้อความสำหรับสื่อสาร มีความตรงหรือความหมายแฝงมิใช่ประเด็นสำคัญ หากพิสูจน์ได้ว่า ผู้ส่งสารมีเจตนาอย่างสำนึกที่จะล่วงละเมิดสิทธิต่อเกียรติและคุณค่าแห่งความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นซึ่งเป็นผู้รับสาร หมายความว่าผู้ส่งสารได้กระทำผิดตามกฎหมายแล้ว

แนวทางการใช้ภาษาไม่ให้ผิดกฎหมายนั้นมีความหลากหลาย เช่น การแสดงความคิดเห็นในที่สาธารณะ ควรใช้ข้อเท็จจริงที่พิสูจน์ได้และมีแหล่งอ้างอิงชัดเจน หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำที่เป็นการกล่าวหาโดยปราศจากหลักฐาน แยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นส่วนตัวให้ชัดเจน ใช้ภาษาสุภาพ ไม่ขู่หรือสร้างความเกลียดชัง หรือการสื่อสารในโซเชียลมีเดีย ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลก่อนส่งข้อมูลระบุแหล่งที่มาของข้อมูลทุกครั้ง ไม่เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หลีกเลี่ยงการใช้ภาษาอาจนำไปสู่ความขัดแย้ง หากเขียนเชิงวิชาการและงานสร้างสรรค์ ต้องอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างถูกต้อง ขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนนำผลงานมาใช้ ดัดแปลงหรือพัฒนาต่อยอดผลงานในขอบเขตกฎหมายอนุญาต ใช้ภาษาเป็นกลางและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ส่วนการสื่อสารในชีวิตประจำวันควรใช้ภาษาให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล หลีกเลี่ยงการใช้คำหยาบหรือคำด่าทอ ระมัดระวังการใช้ภาษาอาจสร้างความเข้าใจผิด เคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความเชื่อ หลักการพื้นฐานควรยึดถือความถูกต้อง ข้อมูลนำเสนอต้องเป็นความจริง ความเหมาะสม การใช้ภาษาต้องเหมาะกับบริบทและผู้รับสารความรับผิดชอบ พร้อมรับผิดชอบต่อผลกระทบจากการสื่อสาร ความระมัดระวัง คิดก่อนพูดหรือเขียน โดยเฉพาะในประเด็นอ่อนไหวต่อความรู้สึกของผู้รับสาร

## References

- Ananthrawn, C. (2005). **Using Legal Language (Police, Prosecutors, Lawyers, Judges)**. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Bunthip, B. (2018). Principles of Using Words for Communication. **Thai Language for Communication, Units 1-7** (pp. 3-1-3-46) (4<sup>th</sup> ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)
- Chansiri, S. (2022). **Sedition Law: Study on Section 116 (3) of Criminal Law**. Bangkok: Faculty of Law, Thammasat University. (In Thai)
- Deepadung, S. (2006). **Introduction to Pragmatics**. Nakhon Pathom: Institute of Language and Culture for Rural Development, Mahidol University. (In Thai)
- Direkudomsak, W. (2024). **Bizarre Criminal Law**. Bangkok: Saengjan. (In Thai)
- Hiranpradit, P. (2013). **Using Thai Language in Government Circles** (5<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Expernet. (In Thai)
- King Rama V. (1920). **Composing of 3 Proverbial Poems**. Bangkok: Sophonphipattanakorn Printing House. (In Thai)
- Kraiwichian, T. (2023). **Thai Legal Language** (13<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Thammasat University Press. (In Thai)
- Minakanit. T.& Bummi, R. (2024). **Criminal Code Reference Edition** (49<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Phanthumetha, N. (1996). Characteristics of Thai language. **Thai Studies, Units 1-7** (4<sup>th</sup> ed.). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)
- Phanthumetha, N. (1997). **Consider Language 1**. Bangkok: Department of Academic Affairs, Ministry of Education. (In Thai)
- Royal Academy. (2013). **Royal Institute Dictionary, AD 2011** (2<sup>nd</sup> ed.). Bangkok: Royal Academy. (In Thai)

- Royal Academy. (2017). **Linguistics Dictionary (General Linguistics)**. Bangkok: Royal Academy. (In Thai)
- Saenguthai, Y. (2023). **Explanation of Criminal Law** (7<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Sebeok, T.A. (ed.). (1960). **Style in Language**. New York: Technology Press of Massachusetts Institute of Technology and John & Wiley Sons.
- Setthabut, S. (1995). **Reversibility of Language**. Bangkok: Phujatkarn. (In Thai)
- Sothanasathian, S. (2013). **Communication Theories** (4<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Thammasat University Printing House. (In Thai)
- Sottiphan, S. (2023). **Explanation of Law on Tort, Management of Unlawful Work and Undue Profits** (12<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Winyuchon. (In Thai)
- Sriyabhaya, W. (2013). Epithets Referring to Characters in Thai Poetic Works. **MANUSYA: Journal of Humanities**, 16 (2), 68-77.
- Sriyabhaya, W. (2014). **Writing for Communication** (2<sup>nd</sup> ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Sriyabhaya, W. (2020). Paragraph and Discourse in Thai. **Characteristics of Thai Language, Units 1-7** (pp. 6-1-6-82). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (In Thai)
- Thich Nhat Hanh. (2017). **The Art of Communiacting**. [Phrajit Jittasngwaro, trans]. Bangkok: Nation Books. (In Thai)
- Tuaycharoen, P. (2004). **Overview of Study of Phonetics and Linguistics** (3<sup>rd</sup> ed.). Bangkok: Thammasat University Press. (In Thai)
- Watjanasawat, K. (2019). **Explanation of Criminal Law, Part 2** (11<sup>th</sup> ed.). Bangkok: Krung Siam Publishing. (In Thai)